

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

ORDET

FRIT

No. 8.

☞ ☞ ☞ JULEN ☞ ☞ ☞

1913.

Worning & Petersens

pr. Stk. 25 Øre.

Jul i Danmark.

(Tale, holdt ved en bedre Middag med Juletræ.)

MINE Damer og Herrer!
Jeg skulde vist begynde med noget om knitrende Frost og klingende Kanebjælder, om Skøjtefarter paa stivnede Fjorde, hvor der er lydt og stille, og hvor det skurer livsaligt i Svingene, om hvide Marker og Veje, der ligger i deres Helligdagshvile, som ventede de paa, at „det store“, „det vidunderlige“ skulde ske. Og om Stjerne-erne, der tændes én for én, hvordan de ser mildt og godt ned over Jorden, hvordan en Klokke tager til at ringe i en fjern Landsbykirke, Lyden der stiger og falder og bølger forbi med Jubel og Hvile i sig. Hvordan det saa skumrer højtidsfuldt over Landet, og det er Juleaften.

Se, saadan skulde jeg blive ved at fortælle, og der skulde være Musik i Ordene.

Men — jeg kan ikke, det bliver til

tomme Lyde bare, og saa tier jeg hellere stille.

Jeg kan ikke.

Nej, for det er saa uendelig længe siden, vi havde „en hvid Jul“. Det er saadan et taaget Minde langt borte i Tiden. Og det er jo i Grunden saa sørgeligt. Den gammeldags Jul var saa kønt naiv, saa troskyldig. Det var en Jul uden Elektricitet og Centralvarme — uden alle de moderne Vidunderligheder. Det var en hvid Jul. Og skønt vi jo endnu synes, at til en rigtig Jul hører der saadan med Sne og Istappe, og skønt vi endnu paa vore Juleplatter og Julehefter og Julepostkort o. s. v. regelmæssig hvert Aar har hvid Jul, saa passer det nu ikke mere. „Vi fejrer Julen i en Sump, et Søle“, skrev en Mand for nogle Aar siden, „og det synes mig med ét, at det bliver et Billede paa Tiden, paa os selv“. Det synes vi jo dog ikke — endnu. Og godt det samme

Men der er Farer nok, der er Ting nok, der kan drage os bort fra den

Stort Udvalg af Sportsartikler, Skøjter, Slæder, Kjælker. P. Nellesmann.
Vejle billigste Køkkenudstørs- og Lampeforretning.

„Naivetet“, som er Julen egen. „I Julen bliver Menneskene bedre, al Tvist forstummer, den fattige faar at spise, den rige giver af sin Overflod, og alle gaar i Kirke, de gode og de onde, de store og de smaa. Da hviler Lammet ved Ulvens Side, Tigeren følges med Tamdyrene. — Der er Helg over Verden.“ Aa ja, det er kønne Ord, men pas nu paa, at De ikke selv staar uden for. Det kan jo være, at De ikke selv ved af, at De gør det. Vanen har saa stor en Magt. Og man kan ogsaa holde Jul „af Vane“.

Jo, der er nok, der kan faa Dem til at glemme Deres Barndoms blide Jul.

Der er det, at Tiden mere og mere bliver en Maskinernes Tid. Og man kan nu synges længe nok om „Maskinernes Poesi“ og skrive Bøger om Arbejdets storladne „Kraft“ i Modsætning til Degenerationens Raaddenskab og vort saa grundigt „gennemtrawlede Sjæleliv“, saa er der dog det, at Maskinerne mangler komplet denne saa gennemrodede Sjæl — og det er en Fejl. Det betyder, at de (de alene) ikke formaar at fylde Slægten med nyt Liv.

Døvende Snurren fra svingende Hjul,
Stemplernes Slag!
Lynild knitrer, i Hast den forvandler
Natten til Dag.

Alting hamrer Maskinerne ud,
valser og slaar;
— ja, selv Menneskesjæle i Flok
gennem dem gaar.

Saadan synger Digteren, og disse Linier er saa simple og nemme at begribe, at vi alle kan omsætte dem i Prosa og huske dem.

— Saa er der det, at vor Tid er en kritisk Tid. Det kan nu være godt nok med Kritik, men det kan ogsaa blive for meget. Og det meste af den Kritik, der flourer i det rare, lille Danmark i vore Dage, er utvivlsomt af det

onde. Danskerne har vist altid været kritisk anlagte, og nu synes Tingen at have naaet sin foreløbig højeste Potens. Alting skal kritiseres — og det lader sig jo saare vel gøre, naar blot Viljen er der. Men denne „Kritiseren“ synes ganske vist at hænge sammen med den anden af Danskens velbekendte Skødesynder: *Ugideligheden*. Alt faar et lille fornemt og blaseret Dask — og saa er det færdigt. Et Tjat til „de saakaldte højere Magter“: Jeg vil s’gu helst være fritaget for at sitte paa en vaad Sky og synges Salmer, et Tjat til Præsterne: De Beder, de hellige Bonificusser, et Tjat til Versekunsten: Det forskruede Bræk, et Tjat til Bjørnsons Bondenoveller: Herregud, sér du ikke, det er jo „Seminariumsstil“, et Tjat til Fædrelandsfølelsen, Forsvarsviljen, alle gode og ædle Følelser og saa maaske tilsidst i Stilhed et Tjat til *sig selv*: Ja, jeg er i Grunden en sølle Ka’l, — men dog, mod Enden, et fortrøstningsfuldt Hjertesuk til den mishandlede Vorherre:

O Gud, om hvem jeg intet véd,
jeg tro’r paa din Rettfærdighed;
der laa jo altid bag min Spot
en Villie til at handle godt.

Saa har man jo klareret den helt pænt. —

Det danske Grin med den lille frække eller lumre Vits har en vis Tilbøjelighed til at væve sig uløseligt sammen med denne altopslugende Ugidelighed — og bag det hele ligger der en forfærdende Livslede, som kan stikke op i Overfladen nu og da, helst i en stille, nøgtern Stund uden Whisky og uden „Venner“. — Ja, sig hellere: Jeg gider ikke læse og forstaa, jeg gider ikke tænke, jeg gider ikke have med „de saakaldte højere Magter“ at gøre (ikke her i Livet i alt Fald), jeg gider ikke. Det vilde passe bedre. For det er nemlig saadan, at det meste af den

Kritik, der præsteres herhjemme, passende kan oversættes med et andet Ord, det lille Ord *Pjat*.

— Saa er der det, at Kursen for de stakkels „*Idealer*“ synes at være i stadig Dalen. Man er dem i Grunden helst kvit. De ældre, som har haft deres triste Ungdom i Halvfjerdsernes Dage, har ikke kendt videre til dem. Og nu vil de ogsaa tage den fra os. Her maa vi passe paa. Vi har maaske allerede ikke saa meget at være stolte af paa dette Omraade — og det er „de Voksnes“ Skyld. „De Voksne“, „der har alle de trygge Ord, de sikre Miner, som ikke ved om noget ukendt, som ikke har noget at ængstes for. Hvis Verden bestaar af kendte Ting“. „De Voksne“, som styrer fremover, støt og roligt med en god Portion Egoisme til Ballast, „de Voksne“, som har fundet sig til Rette der, hvor Vorherre har sat dem; én blev Grosserer, én Fuldmægtig paa et Kontor og én gemtes bort som Høker i en Afkrog af Jylland. De taler koldsindigt og nøgtert om nøgterne Ting, som det anstaar sig for rette Mænd, der har døjet Livets Storme. Og hører de om „*Idealer*“, fortæller en ung Himmelstormer dem om disse sære Tingester, da smiler de overbærende, klapper maaske endogsaa den Talende paa Skulderen og fortæller ham, at han er saa ung — at han bliver nok klogere — Livet er ikke en Dans paa Roser. „Vi har saamænd ogsaa engang kendt noget til disse — hm — „*Idealer*“. Men nu er det forbi. Heldigvis da“. Saadan taler de gode Mænd, Stridens prøvede Soldater, og de sukker let og tæller sammen næste Talrække.

Der er en anden Slags „Voksen“. Han er ikke robust som den første, han har ikke kunnet komme igennem „*Veerne*“ — og derfor gør han dem i Penge. Han er Æstetiker, Lyriker, han

ejer et Overmaal af Weltschmerz, som saa faar Fødder at gaa paa. Det bliver trykt og sendt ud til alt Folket med Guldtryk for og bag og kan købes à tre Kroner Portionen:

Og er du ung, som det Løv i Brud,
du farer svimmel ad Døren ud;
men har du levet halvanden Snes Aar,
du bliver dér, hvor du een Gang staar,

sætter en Blomst eller to paa dit Bord,
ser paa det grønne, som rundt om grønt,
ved paa en Prik, hvor det hele bær't tien,
mindes og glædes og mindes igen . . .

Og saa er vi med et „halvanden Snes Aar“.

— „Der er et Land“, sagde Georg Brandes i sin Rustale til Aarets Studenter, „hvor Kvinden for hver Dag bliver lidt mindre kvindelig og Manden ikke for hver Dag mere tapper“. Og det maa De huske paa, naar De nu om lidt løfter Glasset til en Skaal for „den Mø i blufærdige Vaar“. Ak, hvor er denne Mø med de „*verschämten Wangen*“, som en stor Mand besang for hundrede Aar siden? Ja, jeg spørger ad, for det er mig nemlig umuligt at finde et tiaars Barn, der ikke er „vidende om mange Ting“. Og kommer vi længere op i Alderen — — ja, jeg tier.

Den moderne Eva synes at være sammensat af to Gram naturlig Ubehjælpssomhed, dobbelt saa meget „anbragt (der skal virke sødt, hvad hun snildelig beregner), og Resten er et Opkog af forskellige Ingredienser, som jeg ikke skal komme nærmere ind paa. — Hun er sjældent naturlig og agerer helst, naar der er flere til Stede at agere for. — Men hvem har til Slut lavet hende saadan, hvem andre end De, min danske Broder?

Hvad er det saa, vi trænger til? Ja, jeg er ikke Dydsprædikant, jeg er ikke Asket, og endnu mindre er jeg Repræsentant for Alvidenheden og den

dybe Indsigt. Det er klart. Men alligevel tror jeg at kunne se, at det ikke nytter os, at vi faar flere „videnskabelige Resultater“ importerede. At det ikke nytter os, at Videnskaben vil bevise Udødeligheden eller skabe Liv af døde Ting. Hvad betyder det, om man kan „puste Liv i døde Flagermus“, ja om man kunde konstruere Menneskemekanismer, der kunde gaa og bevæge sig og indtage Næring som os andre. Hvad betyder det, om Filosofien kommer til det Resultat, at Menneskeheden er noget Ros, eller at Menneskeheden er det ædleste Produkt af Skaberens Haand? Hvad betyder det, om Jeppe Aakjær paa Jenle dissekerer Religionens Dybder med Videnskabens Naal og Tang og saaledes proklamerer en ny og vidunderlig Livsanskuelse? Hvad betyder det? Livet gaar sin Gang alligevel, skævt eller lige, og Menneskene bliver ikke bedre paa den Vis.

Vi trænger ikke til flere Diskussioner, Principper og Standpunkter til Bibelkritik eller ikke Bibelkritik, Forsvar eller ikke Forsvar. Vi trænger ikke til flere „Livsanskuelser“ og højt flyvende Fraser.

Det, vi mangler, er snarere *Bagatellerne* eller „*Banaliteterne*“, som de er blevet kaldt. „Livet bestaar af Bagateller“. Det er mere sandt, end mange tror. Et lille Barns Tryghed hos sin Moder, Venskabsfølelsen, Fortroligheden, Inderligheden — alt det selvfølgelig, som sker hver Dag, hver Tiime, i hvert et Land, og som vi derfor ikke lægger Mærke til.

— Banaliteter. De findes i Dyrelivet saa vel som hos Menneskene. Men jo længere vi kommer opad, des mere staar de i Fare for at gaa i Stykker, og hos disse Kulturens Mænd, hos disse højt begavede Hjerner kan det hænde, at de helt er frosset ihjel.

„Dag for Dag
bli'r Livet gjort fladere:
Klogere blev vi,
men ikke gladere.
*Uhyre langt er vi naaet
fra dem, der bygged' paa Pæle,
men Orm er i Tømret gaaet
paa Tidens sygnende Sjøle ...*“
(Holger Drachmann.)

— — —
„I Julen bliver Menneskene bedre“.
. . . . Nu kan De selv fortsætte.
De ved, at Julen er disse smaa Tings
Fest, det barnlige, det naive, det tro-
skyldige . . . Bagatellernes, det Bana-
les Fest.

Jeg maa nu til Slut bede om Undskyldning for, hvad jeg her har sagt Dem. Jeg burde have fortalt om klingende Kanebjælder og Skøjtefarter og skinnende Fjorde og dystre Granskove med Vintersne og Rim paa Grenene.

Men det kunde jeg altsaa ikke.

— d.

Asra.

*Hver Dag gik den underskønne
Sultansdatter og spadsered,
naar det Aften var, ved Brønden,
hvor de hvide Vande plasker.*

*Hver Dag stod den unge Slave,
naar det Aften var, ved Brønden,
hvor de hvide Vande plasker;
hyer Dag blegned mer hans Kinder.*

*Og en Aften skred Fyrstinden
mod ham hen med iltom Tale:
„Sig mig Slave, hvad du hedder,
hvor du fødtes, i hvad Stamme!“*

*Slaven svared da: »Jeg hedder
Mohamed, jeg er fra Yemen,
og min Slægt er hine Asra,
der maa dø, saasnart de elske.“*

H. Heine.

Vor Ven Hunden.

To Skitser.

II. „Pascha“.

»Pascha« hed den og stod bunden i Varietetens Gaard. En St. Bernhardter var den nok, men man skulde ikke se det paa den. Dens mægtige, plumpe Krop, de lange, bløde Haartjavsere, var dækkede af et Lag af Graat, af noget, der ikke lugtede godt. Det laa klæbet ind i dens Skind, skjulende det Hvide saavel som det Brune, dækkende alt med sit dunstende, glansløse Overtræk. »Paschas« Hale hang sørgmodigt mod Jorden og dens Øjne laa tungsindige i deres Hule som to udbrændte Gløder.

Dag ud, Dag ind stod den der, Tiden rullede sig op og blev til Maaneder og Aar, én lang, uendelig Kæde af Tomhed, af enstonig, søvndyssende Tomhed.

Sommer vekslede med Vinter. Nu var der hedt i den trange Gaard, Skyggerne laa skarpe hen over Fliserne, og hvor Solen faldt, lynede det og glødede; men selv i Skyggen var der kvælende hedt. Da trak den sig ind i sit kvalmende Hus, laa der i Dunkelheden og døsede Tiden bort, mens Dagen brændte sit Baal af derude. Halmen opsendte en muggen Stank, i det ene Hjørne laa en Sæk og raadnede. Alt døsede, alt var lige dødt, Halmen, Sækken, Murene, Kasserne, alt, alt. I Solskinnet spankede en Høne omkring, som gik den i Søvn. Kyllingerne fulgte efter, svagt pippende. I Skyggen deroppe kurrede Duerne paa deres Pinde.

Og »Pascha« sov og sov, mens Tiden rullede.

Nu var det Vinter, Termometret stod paa Frysepunktet, og det mælkede Sjap, der havde ligget og flydt rundt om, var blevet en sej, æltet Masse, som svup-

pede og skvættede, naar man traadte i den. Der var koldt i den øde Gaard, dens Stensider rejste sig døde og utilnærmelige. Højt deroppe saas en liden Firkant af en graa Himmel, der jog af Sted sit vinterligt kolde, underligt formløse Skyhav. Duernes Kurren var forstummet, og ingen Stære sang; kun nu og da hørtes et forskræmt Pip af en forpjusket Spurv, der sad i Tagrenden og sultede. »Pascha« frøs. Den opsendte en sørgmodig Hylen, men ingen hørte den. Saa puttede den Snuden ned i Halmen og pustede langt ud.

Og Dagene længedes, og det blev Sommer og saa Vinter igen.

Alt var saa selvfølgelig — et Urværk, der engang var trukket op ved Verdens Skabelse og vilde blive ved at gaa og gaa ud i Evigheden. Før det laa Kaos, og efter det laa Kaos. Der var intet uden det. Hele Verden var en Varietetgaard med tomme Ølflasker og kurrende Duer i et Hjørne. Og »Pascha« sov fra det altsammen — Ensformighedens graa Søvn.

Havde det nu altid været saadan?

Naar Vaaren fløj ud over Jorden, da hændte det, at den sendte et Pust helt derned i den dybe Stenbrønd; der laa ligesom noget og ventede i Luften, fuld af Grøde strakte den sig Lag under Lag, helt ned til »Pascha« og dens Kasser. Og det hændte, at en forvildet Sommerfugl flagrede gennem Rummet. Hvide lyste dens Vinger, let og ustadig, flagrende og urolig, var den som Vaaren selv. Og den lille Udskæring deroppe af Himlens Uendelighed hvælvede sig saa blaa og bundløs over de døde Mure. »Pascha« saa og hørte. Og den snuste længe op i Luften, som om den søgte noget. Og for dens Erindring opsteg der, taaget og dunkelt, et Minde om Skove og gyldne Agre, om Enge med duftende Hø og Aar med lang-

ORDET FRIT

udgaar 2 Gange maanedlig og
koster pr. Kvartal **65 Øre. »»**
Enkelte Nr. a 15 Øre.

Abonnement tegnes hos *Caspar Andersen*, Dæmningen 40, og hos Bladets øvrige Abonnenttegnere. Artikler og lign. indsendes til *G. Koed*, „Vejlborg“, Vejle.

Tegn Abonnement!

De støtter derved en god Sag.

somt glidende, køligt Vand og Højder med vide Udsyn ud i det blaa, disede Fjerne. Hele Jordens sommergyldne Herlighed steg op for dens Hundesjæl, og den saa sig selv stryge af Sted i de lune Sommeraftener, følte Græsset glide dugvaadt mod sine Sider. Det var en Drøm ja, en Drøm om den Tid, da den som en kaad Hvalp boltrede sig i Bondens Gaard — og den endte i et saa hjerteskerende Hyl, at en Opvarter kom til Syne i Døren til Salen og barsk bød den til Ro.

Hvorfor stod den her, til hvad Nytte?

Dens Sanser var alle sløvede. Genem Tidernes evige Rundgang laa den der, dvask og beskidt. Om Dagen var der stille rundt om, kun fra Køkken-siden rasledes der med Knive og Tallerkener, og det skete, at man øvede i Salen. Men om Aftenen gik det løs, Mennesker raabte og pratede, Horninstrumenter skrattede.

Nu gik Tæppet op, og en kvindelig Røst foredrog en Knaldvise. Det var ikke Sang, men en rivende Strøm af Ord, der kvækkedes frem med smaa Tremulanter og Overgange, højere, højere, indtil Stemmen helt slog over, og Foredraget endte i en lang, vrængende Tone. Bifaldet bragede løs. Tæppet gik ned og op, ned og op; »Pascha« saa det af Skyg-

gen, der sank og steg paa Skillerummet til første Loge. Og Musikken faldt ind med en skingrende Fanfare. — — Nu stepedes der. Nu var det et Par kønne Ben, der fremviste sig i en Art Dans, hvorunder de korte Skørter uafsladelig rejste sig som en Sky om det vuggende Legeme.

Der blev hedt derinde. Vinduer smækkedes op, Døre sloges op og i. Stemmerne summede, Kopper og Glas klirrede. Ud gennem Ruderne flød Lyset, ned over Gaardens kolde Fliser, og ved en Art Reflekslys skimtedes dunkelt i dens Baggrund op mod Plankeværket Hundehuset, og i dets Aabning det mægtige Hoved, der laa, som det grundede paa noget, hvilende paa Poterne. Sorte Skygger jog af Sted i Dunkelheden. Døren til Omklædningsrummet aabnede sig, og man raabte paa Kaffe. En udposet Opvarter jumped ned med det forlangte. — I Køkkenet sang man Viserne efter, som trængte ud derinde fra.

— Op mod Salens Væg voksede der i Aftenens Løb et Bjerg frem af Bajerskølflasker — tomme, dryppende, nogle kun halvt udtrukne. Stadig nye Dyngeklirrede sig til Ro over de gamle. —

Kl. 11 holdt man op, og Salen tømtes hurtigt, mens Musikken spillede en lystig Melodi — ligesom Udgangssalmen i en Kirke. Alle Døre, alle Vinduer stod aabne. Det grelle, elektriske Lys skinnede ned over de tomme Stolesæder. Opvarterne jog rundt mellem Bordene, der flød med Ølslatter og Kaffeslatter, og hvor Sukkerskaale laa væltede med deres Indhold spredt rundt om sig. Fra Paaklædningsværelset lød Latter og Tale, pæne, fremmede Herrer klinkede med Damerne dernede. Men lidt efter lidt stilnede det dog af alt sammen, Artisterne listede hver til sit, de sidste Bakker bragtes ud — og saa

med et sluktes Lyset i den store Sal, og den laa tavs og øde, som om den havde ligget saadan fra Tidernes Morgen. Og mørkt var der rundt om, mørkt og stille. Kun Vestenvinden larmede hen over Husene og brød sig mod det høje Tag. Et Vindue klaprede, en enlig Las blafrede frem og tilbage. — Og »Pascha« vaagnede — som af en Døs. Den følte sære Kræfter røre paa sig, der puslede saa mange Lyde rundt om i de dunkle Kroge, og Natten strakte sig om den, stor og evig, med sine Tusinder af Stjerner. Og det drog i hvert af dens Lemmer — derud: ud at snuse den livsalige Duft af vaad Muldjord — ud at dræbe og gøre Fortræd. Det kaldte og lokkede langt borte fra — som bag et Slør. Dyrets Drifter vaagnede til Liv, forkrøblede og undertrykte var de, men derfor lige fulde af Vildskab og Flamme. Og den rystede over hele Kroppen, dens Øjne lyste med en sær og graadig Glød, og den knurrede lavt og længe, opsendte saa et enkelt og uendelig jammerfuldt Hyl — og faldt til Ro. »Anfaldet« var ovre for den Gang, og »Pascha« sank atter hen i sin Sløvhed. Lænken raslede en Tid lang, og saa hørtes intet mere. Den var langt borte i Søvn. Saa kom Morgenen, den kolde, graa Morgen, og Livet begyndte atter at røre paa sig, Gaarden blev sprøjtet, Flaskerne proppedes i Kasser og slæbtes bort.

Evigt det samme, det var Livet.

En Sommer gik der Ænder i Gaarden. De rappede Dagen lang og vraltede rundt i Trop og snadrede i de haarde Fliser. Og kom der blot et Stænk Regn, vrikkede de med Agterpartiet og opførte sig i det hele, som havde de drukket for mange af Øslatterne. Efterhaanden fik de samme Farve som alt det andet, et graat Overtræk, der flød sammen med Murstenene og

Kasserne. Hen i Efteraaret blev de slagtede, og saa var den Glæde forbi.

»Pascha« hadede disse Mure, dette snævre Fængsel, som var Verden. Og den hadede disse Mennesker, der havde spærret den inde her til ingen Nytte, hadede dem med Dyrets hele dumpe, bundløse Had. Men den fandt sig resigneret i sin Skæbne, aad sine Rationer uden at kny, og kom en af de duftende Danserinder hen til den, rejste den sig og saa from ud. Den lod sig klappe og slugte det Sukker-godt, man gav den. Mennesket var den store Madgiver, og her forstod de hinanden, de to. Den aad, hvad man stak den i Gabet, og sagde Tak til. I Begyndelsen — men det laa lange Tider tilbage — havde den strittet imod, havde brummet arrigt, naar nogen nærmede sig dens Hus, og en Gang endogsaa knækket Rygraden paa en af Artisternes smaa Hunde, der kom den for nær. Men det betalte sig ikke, havde den lært. Prygl og Sult og onde Ord er gode Læremestre, og nu var den blid som et Lam, sløv og medgørlig som Tugthusfangen, der har tilbragt sit halve Liv i Cellen og ikke har noget Haab om at komme ud.

En Gang havde den en stor Kærlighed.

Der blev en Dag fotograferet Akrobatik i Gaarden. Foran et falmet Bagtæppe, paa en tæppebelagt Pakkasse, stod opstillet en lille Pige. Hun frøs i sit Trikot. Det blæste grimt og koldt den Dag. Men alligevel maatte hun gøre sine Øvelser. Hun var saa smidig og saa bøjelig. Hun svøbte sig bagover den gamle Stol og holdt sig i Stillingen, saa stille, mens Manden kikkede. Næste Øvelse. En Karl i Skjortærmer knækkede hende over i Ryggen, længere og længere nedover — og der stod hun og havde slaet

Knude paa sig selv, Hovedet tittede op mellem Knæene — og Manden klikkede. Der gik en halv Time, og saa var man færdig. Pakkassen forsvandt — hun kunde slippe fri for den Dag. Men før hun gik, var det, at hun satte sig et Øjeblik ved »Pascha« og strøg ham saa blidt over Tjavserne. Det var en sær Fornemmelse, syntes han. Næsten som den Gang, for mange Aar siden, da han var Hvalp, og hans Moder slikkede ham. Og saa var det dog kun en lille Pige, der sad dér og strøg ham. Saa fin hun var, saa lille. Hendes bare Arme var saa spinkle, og hendes Hænder saa kolde og blaa af Kulde. Hun sagde ingen Ting, mens hun sad dér hos ham, men hendes Øjne talte deres stumme Sprog bag Sminken: »Vi er Fanger, vi to,« sagde de, »vi har hverken Far eller Mor, og Menneskene er onde mod os.« De var saa bedrøvede, disse Øjne, »Pascha« forstod dem godt, og en stor og varm Følelse gled gennem hans Hjerte. — Saa var hun borte, den lille Pige, og kom aldrig igen, men »Pascha« glemte hende siden ikke helt, hver Gang han tænkte paa noget fint og godt, da var det hendes bedrøvede Øjne, han mindedes — selv om han ikke forstod det — og skønt det sank dybere og dybere bort i Tidens Nat, dette Minde, saa kunde det dog endnu ske, at han pludselig satte i en jamrende Tuden og saa op med plirende Øjne: Nej, der var ingen, *hun* var der ikke, Gaarden laa tom. — Og han stak sig bort i Halmen, dybt, dybt ned og vilde ikke æde.

Til andre Tider laa han stille hen og saa lige ud. Der var paa Muren et fugtigt Sted, hvor Tagrenden var læk. Det var altid lige grønt og lige slimet. »Pascha« saa paa det og kom til at holde af det. Hans Øjne hvilte sig i dette grønne Sted hele Dage igen-

nem, det hørte med som en Del af Verden, det levede og var hans Ven.

Og Tiden gik, den ene Trup vekslede med den anden, den ene Saison tog den anden i Haanden; efter Vinteren med dens Sangerinder og Danserinder, Akrobater og Troldmænd, kom Sommeren med dens Farcer og dens Revyer. »Pascha« var bleven gammel. Dens Øjne saa ikke godt mere. De havde saa længe stirret paa de spærrende Mure, at de nu ikke evnede række de store Vidder; men det var der jo heller ikke Brug for. Og dens Lemmer var stive af den megen Stillestaaen. Alle Sanser var i Hensygnen, og dens Tanker stod stille som Værket i et Ur, ingen trækker op. Ingen klappede den heller mere og gav den Godter. Den havde paa sig nogle smaa Dyr, som ingen holder af.

Da var det en Aften hen i Foraaret, som den laa der i sin sædvanlige Sløvhedstilstand; — — det var netop sidste Aften, Artistgruppen optraadte. Salen var fuld af glade Mennesker, der med Hurraraab og Trampen sagde Farvel til de gode Bekendte deroppe, og Larmerne vældede ud i Natten, ud over den graa Gaard. Klokken led mod Elleve. Det sidste Nummer gik af, alle var paa Scenen.

Da vaktet »Paschas« sløvede Sanser af en Lugt af brændt. Og den aabnede Øjnene og snuste efter Lugten. Den saa da, hvordan der ud fra det oplyste Paaklædningsværelse trængte en spæd Strøm af Røg. Den kvalmede ud under den lukkede Dør, bølgede op og spredte sig ud over Gaarden. Den voksede og blev tættere, lagde sig langs med Fliserne og tumlede ind i Lyskeglerne fra de aabne Vinduer. Nu saa den ogsaa Flamme derinde. Den sprang op, og i en instinktiv Rædsel for Ilden, den onde Ild, begyndte den en rasende

Gøen, der endte i en langtrukken Hysten. Ingen hørte den. Den blev ved. Den rykkede i sin Lænke.

Stemmerne skingrede ud i Mørket:

»Huldiviavia huldivihahaha,
huldiviavia, huldivia . . .«

— — — Men Flammerne knitrede derinde. »Pascha« rasede som en Af-sindig, højere, højere! Da endelig blev Døren ind til Salen revet op, og en Opvarter viste sig i Aabningen: »Hvad Satan i Helvede, Hund — — !« — men han standsede brat, og ind i Støjen skar det som en Kniv: »Brand, Brand!«

De fik frygtelige Følger, disse to Ord. Der blev Panik i den proppede Sal, man kæmpede som Rasende ved Ud-gangene, enhver var sig selv nærmest. Det var ikke Mennesker, men en Flok Vilddyr, der kæmpede for Livet. Røgen laa tæt over det hele, men ind i den slog Flammerne, og det bragede og knitrede. Scenen brændte, Ilden havde ædt sig gennem Bræddeskillerummet, og stadig højere steg de slikkende Tunger. Den enlige Brandmand formaaede aldeles intet. Jerntæppet faldt, men for sent. Ilden havde allerede godt fat i Balkonen med dens Træløger. Raab lød, og det var, som hørte man en Vanvittig hyle. En Kvinde skreg for sit lille Barn, som blev trampet ned. Ud gennem Døre og Vinduer, ud, ud, styrtede man, de der stod paa Balkonen lod sig falde ned i Gaarden heroppe fra og jog videre med en knækket Arm, en forvreden Fod. Man raabte paa Sprøjten, den skulde komme, straks, Kvinder og Børn klemtes ihjel, og Mænd, der for et Øjeblik siden sad fredeligt Side om Side og talte sammen, sloges som Gale, slog med Næver og sparkede med Fødder. — Enhver sig selv nærmest! —

Og »Pascha«? Ja, først stod den

ganske stille, forundret, vantro; dette var jo et Brud paa det, som skulde være, det var Tiden, der gik i Stykker, det var Verdens Ende. — Saa med et lynede der ned i dens Hundesjæl en dunkel Erindring, og det raabte højt i den: *Friheden! Bliv fri!* Den bed en Mand i Benene, som tumlede hen over dens Hus, og sprang til. Men — den var jo bundet! Nu huskede den atter Lænken; — den var bundet ja, den sled en Tid lang for at komme fri, som en Vanvittig sled den; dens Øjne var blodskudte, Fraaden stod den om Munden. Huset rykkede sig et Par Tommer. Det var det hele. Saa holdt den op og lagde sig roligt ind i den mugne Halm. Og den følte, hvor træt den var og hvor gammel. Den laa ganske stille og lod dem rase derude. Fødder trampede hen over dens Hus; paa Fliserne foran laa én og vaandede sig, og en anden laa der ogsaa, en Kvinde, urørlig, med Ansigtet nedad.

»Pascha« saa det hele og glædede sig; den havde faaet Hævn over denne Race, som den hadede, og som havde gjort den saa meget ondt. *Den* havde hylet, og de havde flaaet hinanden, *den* havde givet Signalet, og de havde sparket hinanden til Døde — de var ikke mere. — Der steg op i den Mindet om en lille Pige med bare Arme og sørgmodige Øjne. Den kendte hende igen. Nu vilde hun komme og stryge den saa mildt over Tjavserne, altid. Og den hvilte glad og mødig det store Hoved paa de mægtige Poter. Den vilde sove; den var døsigt og mat. Og Røgen blev tættere og tættere og skjulte alt Mennesker og Hus.

— — Næste Morgen, da man over Dynger af osende Træværk naaede frem til Gaarden, laa »Pascha« død, kvalt af Røgen, i samme Stilling som den havde lagt sig den foregaaende Aften.

»Herregud,« sagde man da, »Herregud, stakkels Hund!« Men »Pascha« sov den evige Søvn, fjernt fra alle graa Mure og alle snærende Baand.

Gunnar Koed.

J Anledning af: „den tjænende brodern“.

Man har sagt mig, at ikke alle Artiklerne i „Ordet Frit“ er ment som Diskussionsartikler, saa det kan være, at Artiklen om „den tjænende brodern“ ikke er ment som saadan; men da der nu i denne Artikel er Ting, som forekommer mig dunkle, vil jeg dog tillade mig at fordre en nærmere Forklaring paa disse. For det første staar der: „Vi Europæere har afskaffet denne Tro o. s. v.“ — Naar vi (Europæerne altsaa) har afskaffet en Tro, saa maa vi altsaa tidligere have haft den. Jeg spørger da: „Hvornaar har vi afskaffet den?“ og „paa hvis Foranledning har vi gjort det?“ Lidt længere henne i Artiklen staar der: „Vore Tanker bindes ikke af Bibelen . . . , det er Betingelsen for, at vi kan opdage, opfinde, gøre Fremgang.“ Det er en fuldstændig overflødig Bemærkning, synes jeg, thi hvorfor skulde nemlig vore Tanker bindes af Bibelen i den Forstand. Bibelen er ikke skreven som en Lærebog i Naturvidenskab, og den er heller ikke en „Opfindelsernes Bog“; men den er inspireret af Gud, til at være en Rettesnor for Menneskene, hvorefter de maa leve, hvis de vil frelse deres Sjæle. Fremgang og Opfindelser hindrer den paa ingen Maade. Naar der f. Eks. staar: „Gør eder Jorden underdanig,“ saa er vel Meningen den, at vi i saa høj Grad som muligt skal søge at underkaste os Naturens Kræfter.

* * *

ad 1. Under den saakaldte skolastiske Periode var al fri Tænkning forbudt. Alle Resultater skulde begrundes ad de boglige Studiers Vej, og Hovedkilden var her Bibelen. Enhver ny Opfindelse, enhver revolutionerende Tanke følte som et Oprør mod Gud, og de usalige, der vovede at sætte saadanne Ting frem, brændte man eller spærrede dem inde (Giordano Bruno o. a.). Med den italienske Renaissance (omkr. 1500) vaagner en ny Tid, den frie Tæknings Æra. „En

ny Morgenrøde oprandt, da Oldtidens Aand med sin Videnskab, sine Helteskikkelser og Mesterværker rejste sig mod Munkelivets mørke Livsanskuelse og fyldte Livet med Skønhed og Glæde.“ (A. Fabricius). Vi kender alle, hvorledes denne „Menneskehævdelse“ bares frem af Humanisterne, hvoriblandt især Erasmus af Rotterdam og herhjemme Morten Børup, Povl Helgesen og Kristjern Pedersen.

ad 2. Det var netop Skolastikkens Doktrin, at kun gennem Bibelen blev man salig; at vove sig uden for den var formasteligt og fortjente den evige Fordømmelse. „Brænd alle andre Bøger,“ sagde man, „hvis der ikke staar andet i den, end Bibelen lærer, er de unyttige, hvis der staar andet, er de Gud vederstyggelige.“ Bibelen blev saaledes paa vis Maade en „Lærebog i Naturvidenskab“. Den sluttede fast og ubøjeligt Grænserne for menneskelig Viden —: Dertil og ikke længere.

Noget lignende siger Tyrkerne nu til Dags med Hensyn til deres Koran.

Præmiekonkurrence i „Ordet frit“.

Hvem kan lave den bedste F.-Historie?

Læserne af „Ordet Frit“ indbydes til en Præmiekonkurrence, der kan give dem noget at granske over i Juleferien. Det gælder om at forfatte en lille nem Historie eller Afhandling paa højst 300 Ord. Ja, det er jo ikke det sværeste, siger man. Men nu kommer det: *hvert Ord i denne Historie eller denne Afhandling skal begynde med Bogstavet F* (baade stort og lille naturligtvis).

Er der nogen, der kan det?

De mulige Løsninger maa være Redaktionens i Hænde senest den 5. Jan. Et Par af de bedste vil da blive aftrykt i Bladet for 15. Januar (hvis Bogtrykkeren da har F'er nok).

Præmiernes Antal fastsættes senere. De vil komme til at betaa af forskellige udmærkede, delvist indb. Bøger o. l.

Til Værket altsaa!

G. Guldbrandsen

— Juveler & Guldsmed —

2, Kirkegade 2.

Telefon 374.

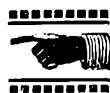
Telefon 374.

(A/S Veile Banks Bygning)

anbefaler sit store og smukke Udvalg af

Julegaver

saason Ringe, Broscher, Urkæder, Medaillon, Armbaad, Hals Smykker, Frakkeskjold, Penneskaffer, Æggebægre, Servietringe, Perle- og Koralhalskæder, Haarkamme, Skrivetøjer, Vaser, Frugtskaale, Jardinières, Kaffeservicer.

 Toiletgarniturer

Altid det nyeste paa Lager.

Specialitet:

Forlovelsesringe

smukke, stemplede 14 og 18 Karat, med eller uden Lodning.

Chocolade,

∞ Cigarer & Cigaretter. ∞

Største Udvalg.

P. Spangs Eftg.

Swett Marden: „Jeg vil fremad“ —

er i Løbet af 2 Maaneder trykt i

17 Oplag!! ————— Pris indb. 3 Kr.

Faas i C. Neumanns Boghandel.

* JULEGAVER *

Juletræsdynt. Legetøj.

Enestaaende Udvalg i

≡ „DET RØDE HUS“ ≡

Nyt! 10 fikse Julekort 10 Øre.

A. Beecken, Telefon 716.
Kirkegade 2.

Elegant Udvalg i Parfumerier, Toiletartikler, Lædervarer.

Alt til laveste Priser.

Biografteatret, Vejlborg Største og eleganteste Teater
for levende Billeder.

Køb Deres **CYKLER**
DÆK og SLANGER
 hos **Chr. Søndergaard.**
 NB. Byens bedste Reparationsværksted.
 Vestergade 23. Telefon 369

Carl Berg & Søn,
 Urmager og Optiker.
 Største Lager af alt til Optik henhørende.

..... Skolebøger.
HVIDEHUS BOGLADE
JUL. JENSEN VEILE
 Skolemateriel.

MARIUS GEERTSEN
 er den billigste i Vejle. ➔

Engelsk
 Hatte, Underbeklædning, Slips
 Manchetskjorter laas bedst og billigst hos
A. Christensen,
 „High class tailor“ Nørreport.

Herved anbefaler vi vore
Chokolader, Stænger og Konfekter
 Altid frisklavet.
 Søstrene Eeg, Nørrebrog. 10.

M. Knudsens
 Uldvareforretning.
 Nørregade 5. Telefon 167.
 ➔ Underbeklædning. ➔

Fotografisk Specialhandel, Vejle. Stort Udvalg i nye og brugte Fotografiapp. samt alle Artikler for Fotografi. Alt Arbejde for Amatorer udføres. Reparationsværksted for alle Foto-Instrumenter. 22 Aars praktisk Erfaring.
 Jernbanep. **S. Jensen-Uhrback.** Telf. 858.

Jule-Udstillingen
 Vett & Wessels Udsalg.

J. Jensen-Bangs Telf. 323.
 Skolestøvler anbefales.

Ib Møller, Kundst Drejeri og Paraplyforretning
 Nørregade. ☐ Telefon 35.
Paraplyer, Piber, Stokke
 Lædervarer anbefales.

Undervisning i Violin og Bratch.
Elna Pearson,
 Nørrebrogade 29.

Originale Junghans
Kvalitets Vækkeure
JOHS. JASPER.

Flipper, Slips
 Hatte.
 Altid det nyeste hos **Joost.**

Køb Deres Blomster og Kranse hos
Jørgensen og Egly.
 Højeste Udmærkelse København 1912.
Torvegade 24. Telf. 825.